

ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ

ಡಾ. ವಿವೇಕಾನಂದ ಸಜ್ಜನ

ಕನ್ನಡ ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು,

ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗ,

ಆಡಳಿತ ಭವನ, ಅಲಯನ್ಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,

ಚಿಕ್ಕ ಹಾಗಡೆ ಕ್ರಾಸ್, ಆನೇಕಲ್,

ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬೨ ೧೦೬

ಮೊ. 9900904821

ಇ ಮೇಲ್ : sajjanvivek333@gmail.com

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶತಕ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನಮಾನವಿದೆ. ಪುಲಿಗೆರೆ ಸೋಮನಾಥನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿರುವ 'ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕ'ವು ತನ್ನದೇ ಆದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀತಿ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅದು ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ. ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ವಿಷಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದು ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕದ ಕರ್ತೃವಿನ ವಿಶೇಷತೆ. ಆ ಬಗೆಯ ವಿಷಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಕುರಿತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗುವುದು. 'ಭರತೇಶ ವೈಭವ' ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯು ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಜೈನಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ 'ರತ್ನಾಕರ ಶತಕ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಗದ ನೀರಸತೆ, ವೈರಾಗ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಹಾರದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕ್ವಚಿತ್ತಾಗಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಕಂಡು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಕೃತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು. 18ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ಕವಿ ಚರಿತೆಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುವ ನಿಜಲಿಂಗಾರಾಧ್ಯನ 'ನಿಜಲಿಂಗ ಶತಕ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಕುರಿತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಾಗುವುದು.

ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಿನ ಜೀವನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಇರುವುದು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ವಿಷಯ. ವಿಭಿನ್ನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಜನರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೀವನ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಆಯಾ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆಚಾರ, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಒಡಲಾಳದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ತನ್ನದೇ ಆದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶತಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಿವೇಚನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಬರವಣಿಗೆಯ ಉದ್ದೇಶ.

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕದ ಕರ್ತೃವಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿದ್ದರೂ ಪುಲಿಗೆರೆ ಸೋಮನಾಥನೇ ಅದರ ಕರ್ತೃ ಎಂಬುದು ಬಹುಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕದ ಕರ್ತೃವು ತನ್ನ ಒಂದು ಉಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಏಣಿ ಶ್ರೇಣಿಯ ಸಂಗತಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮುಕುರಂ ಕೈಯೊಳಿರಲೈ ನೀರ ನೆಳಲೇಕೈ ಕಾಮಧೇನಿದುರ್ಮೂ

ಟಕೆ ಗೊಡ್ಡಾಕಳನಾಳ್ವರೇ ಗುಣಯುತರ್ ಪಾಲುಂಡು ಮೇಲುಂಬರೇ 1

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿ ಇದ್ದರೂ ಬಿಟ್ಟು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲುಬಹುದೇ? ಎಂದು ಕನ್ನಡಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾಮಧೇನುವಿದ್ದರೂ ಹಾಲಿಗಾಗಿ ಗೊಡ್ಡ ಆಕಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಾರೆಯೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. “ಗುಣಯುತರ್ ಪಾಲುಂಡು ಮೇಲುಂಬರೇ”? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಾಗ ಆತನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆಹಾರವಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಇತರ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರವಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದವರು ಮಾತ್ರ ಗುಣವಂತರು ಎಂಬ ನಿಲುವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಏಣಿ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ವರ್ಗ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಆಯಾಮ ಸೋಮನಾಥನ ಉಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಕಾರನು ಶ್ರೇಷ್ಠ-ಕನಿಷ್ಠ ಎಂದು ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಮಿಂಚು ಹುಳುಗಳು ಕೋಟಿಯಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಮವಾಗುವುದೇ? ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಷ್ಟಾದರೂ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸರಿಯೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಸೋಮನಾಥ “ಸಕ್ಕರೆಗುಪ್ಪಂ ಸರಿ ಮಾಳ್ವರೇ”² ಎಂದು ಸಕ್ಕರೆ

ಮತ್ತು ಉಪ್ಪುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ ಸಕ್ಕರೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಉಪ್ಪಿನೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಒಂದೆಡೆ ಸಕ್ಕರೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಸೋಮನಾಥ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಉಪ್ಪಿನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸವಿವಣ್ಣಲ್ಲಿನಿಮಾವು ಸರ್ವಸದೋಳ್ ಶೃಂಗಾರ ಸಂಭಾರದೋಳ್ |

ಲವಣಂ ಕೇಳಲು ಬಾಲಭಾಷೆ ಸಿರಿಯಲ್ಲಾರೋಗ್ಯ ದೈವಂಗಳ್|| 3

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋಮನಾಥ ಹಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾವಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೆ, ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯವೇ ಭಾಗ್ಯ ಎನ್ನುವ ನಿಲುವು ತಾಳಿ ಸಂಭಾರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಪುಲಿಗೆರೆ ಸೋಮನಾಥ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ನಿಕೃಷ್ಟ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಹಲವು ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಆಹಾರದ ಸಂಗತಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ರೀತಿಗೆಟ್ಟ ಬದುಕು, ಅಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿ, ಅಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು, ನೀಚರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದು ಸೇರಿದಂತೆ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಿಕೃಷ್ಟ ಅಂಶಗಳೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಾಳುವ ಸೋಮನಾಥ “ಘೃತಮಿಲ್ಲದೊಟದ ಸುಖಂ”⁴ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. “ಸುಡು ಸೂಪಂ ಘೃತಮಿಲ್ಲದೊಟವ”⁵ ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವಿಲ್ಲದ ಊಟ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಲ್ಲಿ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪ ಅನಿವಾರ್ಯ ಅಂಶ ಎಂಬಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತುಪ್ಪ ಮೂಲತಃ ತುಟ್ಟಿಯಾದ ಪದಾರ್ಥವಾಗಿದ್ದು, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ, ಬಡವರಿಗೆ ಕೈಗೆಟುಕುವುದು ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯ. ಹೀಗಾಗಿ ಸ್ಥಿತಿವಂತರ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿಚಾರ ಆತನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜೈನ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ತಾಳುವಿಕೆ, ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾದ ನಿಷಧಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೂಲಕ ಜೀವ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳು ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯ ‘ರತ್ನಾಕರ ಶತಕ’ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಜೈನ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಕೆಲವೆಡೆ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಸಿಹಿಯುಂ ಕಾರಮುಮಾಪ್ತಮುಂ ತೋಗರುವುಪ್ಪುಂ ಕೈಪೆಯುಂ ಬೇರೇವೇ-
ರೆ ಹಿತಂದೋರ್ಕುಮೆನುತ್ತವಕ್ಕೊಲಿವವೋಲ್ ಶ್ರೀಗಂ ದರಿದ್ರಾದುರಾ-
ಗ್ರಹಕಂ ಭೋಗಕೆ ರೋಗಕಂ ಪಳಿಕೆಗಂ ಕೇಡಿಂಗೆಯುಂ ಬಾಧೆಗು-
ತ್ಸಹಮಂ ಮಾಳ್ವ ಗೃಹಸ್ಥನುಂ ಸುಖಿಯಲಾ ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಾ! 6

ಸಿಹಿ, ಖಾರ, ಹುಳಿ, ಒಗರು, ಉಪ್ಪು, ಕಹಿ ಈ ಷಡ್ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲೂ ಅವುಗಳದ್ದೇ ಆದ ರುಚಿಯುಂಟು. ಮಾನವನ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಸಿಹಿಯನ್ನು ತಿಂದು ಖಾರವನ್ನು ಬಿಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಉಪ್ಪಿಲ್ಲದೆ ಬರೇ ಹುಳಿಯು ನಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿಸದು. ಮಾನವನ ದೇಹ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಸಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಅದನ್ನು ಶ್ರಾವಕನ ಮನಸ್ಥಿತಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವ ರೀತಿ ಷಡ್ರಸಗಳು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವೋ ಆ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಜೀವಿಯು ಬಾಳಿನ ಏರಿಳಿತಗಳಿಗೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡು ಬಾಳನ್ನು ಸಂಯಮದಿಂದ ಸವೆಸಬೇಕು. ಸಂಪತ್ತನ್ನು, ದಟ್ಟ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು, ದುರಾಗ್ರಹವನ್ನೂ, ಭೋಗವನ್ನೂ, ರೋಗ ರುಜಿನಗಳನ್ನೂ ಬಾಳಿನ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ರುಚಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪ್ರತೀಕಾರವೆಸಗದೆ ಸಂತೋಷಚಿತ್ತದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿದಾಗ ಶ್ರಾವಕನ ಮನೋದಾರ್ಡ್ಯ ಅಚಲವಾಗುವುದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಾಗಿ ಅನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ 'ರತ್ನಾಕರ ಶತಕ'ದಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ವಿಚಾರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

'ಆತ್ಮ'ದ ವಿಚಾರ ಭಾರತೀಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಚರ್ಚೆಗೊಳಗಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿ. ಈ ತತ್ವ ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಹೂವಿನಲ್ಲಿರುವ ಸುವಾಸನೆ, ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಎಂಬ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತ "ಕ್ಷೀರದೊಳ್ ನರು ನೆಯ"7 ಅರ್ಥಾತ್ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ರುಚಿಕರವಾದ ತುಪ್ಪ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮದ ಸ್ವರೂಪ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾನದಿಂದ (ಅಂತಃ ಚಕ್ಷು)ವಿನಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ.

'ಜೀವ'ದ ಗುಣಗಳ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ರತ್ನಾಕರ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಗತಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಕಲ್ಲೊಳ್ಳೋರ್ಪ ಪೊಗರುನ್ನವರ್ಣದ ಗುಣಂ ಕಾಷ್ಯಂಗಳೋಳ್ಳೋರ್ಪ

ಕೆಚ್ಚೆಲ್ಲಾ ಕಿಚ್ಚಿನ ಚಿಹ್ನವಾ ಕನೆಯಿರಲ್ಪಾಲೊಳ್ಳುತಚ್ಚಾಯೆಯೆಂ-

ದೆಲ್ಲರ್ ಬಣ್ಣಿಪರ್..8

ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಹೊಳಪು ಚಿನ್ನದ ಗುಣವನ್ನೂ, ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಭಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಬೆಂಕಿಯ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನೂ, ಹಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೆನೆ ತುಪ್ಪದ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನೂ ಎಲ್ಲರೂ ಬಣ್ಣಿಸುವಂತೆ, ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಚೇತನ ಸ್ವಭಾವವೂ, ಜ್ಞಾನವೂ ವಚನವೂ ಜೀವದ ಗುಣಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ರತ್ನಾಕರ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಗುಣ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿರುವುದು ರತ್ನಾಕರ ಶತಕದ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಆಹಾರದ ಆಯ್ಕೆ ಎಂಬುದು ಮೂಲತಃ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ್ದು, ಆಹಾರದ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕರಣಗೊಳಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಆಹಾರದ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರ ಪ್ರಣಾಲಿಯ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಚರ್ಚೆಯ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡುವಾಗ ಸೇವಿಸುವ ಆಹಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮೂಲತಃ ಜೈನ ಕೃತಿಯಾಗಿರುವ ರತ್ನಾಕರ ಶತಕವು ತನ್ನ ದರ್ಶನಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ನಶ್ವರತೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಸ್ವೀಕರಣಾ ವಿಧಾನದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಉಂಬೂಟಂ ಮಿಗಿಲಾಗೆ ಯೇರುವ ಹಯಂಬೆಚ್ಚಲೆ
ನೀರ್ಮೂಗಿನೊಳ್ತುಂಬಲ್ಪೋಗುವಂತೆ ಮುಗ್ಗಿಯುಂ ಮರಣಮಕ್ಕುಂ ಜೀವಕೀ
ದೇಹವೆ|| ಷ್ಠಂಬಾಳಷ್ಟದು ಲಾಭವೀ ಕಿಡುವ ಮೆಯ್ಯುಂಕೊಟ್ಟು ನಿತ್ಯತ್ವವಾ
ದಿಂಬಂ ಧರ್ಮದೇ ಕೊಂಬವಂ ಚದುರನೈ! ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಾ 9

ಊಟ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾದರೂ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗಬಹುದು. ಸವಾರಿ ಮಾಡುವ ಕುದುರೆ ಬೆದರಿದರೆ ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಬಿದ್ದು ಸಾಯಬಹುದು. ಕುಡಿಯುವಾಗ ನೀರು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯವಾಗಬಹುದು. ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಡವಿ ಸಾಯಬಹುದು. ಸಾವು ಬರುವಾಗ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆಯೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಶರೀರವು ಎಷ್ಟು ಬದುಕಿದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಲಾಭ. ಅನಿತ್ಯವಾದ ಶರೀರವೆಂಬ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಿತ್ಯವಾದ ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಕೊಳ್ಳುವವನೇ ಚದುರನು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಸ್ವೀಕರಣಾ ವಿಧಾನದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅತಿಯಾದ ಆಹಾರದ ಸೇವನೆಯು ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ

ಹಾನಿಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಬಹುದು ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಹಿತ ಮಿತ ಆಹಾರ ಸೇವನೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.

ಆಯಾ ಧರ್ಮಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಪೂಜಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲ್ಪಡುವ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅವರ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ದ್ಯೋತಕಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ರತ್ನಾಕರ ಶತಕದ ಕೆಲ ಸಂಗತಿಗಳು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಜೈನ ಯೋಗಿಗಳ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನದ ಕುರಿತ ಪ್ರಸ್ತಾಪದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಆಯಾಮ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಉಳಿಯಿಂ ಗೆಯ್ಯದ ಚೈತ್ಯಮಂದಿರದೊಳಿಟ್ಟೀ ಯೋಗಿಗಳ್ತಾರದಾ
ಜಳದಿಂ ತೇಯದ ಗಂಧದಿಂ ತೊಳೆಯದೇ ನಾಂದಕ್ಕಿಯಿಂದೆತ್ತದಾ
ತಳುಪೂವಿಂದಡದನ್ನದಿಂ ಸುಡದ ದೀಪೋದ್ಧೂಪದಿಂ ಕೊಯ್ಯದಾ-
ಘಳದಿಂದಘ್ಯದೆ ನಿಮ್ಮನರ್ಚಿಪರಹೋ ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಾ! 10

ಯೋಗಿಗಳು ದ್ರವ್ಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ದ್ರವ್ಯ ಪೂಜೆ ಶ್ರಾವಕರಿಗೆ ಮೀಸಲು ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಯೋಗಿಗಳ ಭಾವ ಪೂಜೆಯ ಮಹತ್ವ ಹಾಗೂ ಅದರ ವಿಧಾನದ ಕುರಿತು ರತ್ನಾಕರ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಯೋಗಿಗಳು ಆ ಭಗವಜ್ಜಿನೇಂದ್ರರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಷ್ಟವಿಧ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಭಾವನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಗವಂತನನ್ನು ಉಳಿಯಿಂದ ಮಾಡದಿರುವ ಆಕೃತಿಮ ಜಿನಮಂದಿರದೊಳಿಟ್ಟು, ತಾರದಿರುವ ಶುದ್ಧಜಲದಿಂದಲೂ, ತೇಯದ ಗಮಗಮಿಸುವ ಗಂಧದಿಂದಲೂ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಳೆಯದೆ ನೆನೆಸಿರುವ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದಲೂ, ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾರದಿರುವ ವಿವಿಧ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಬೇಯಿಸದಿರುವ ನೈವೇದ್ಯದಿಂದಲೂ, ಸುಡದ ದೀಪ ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಧೂಪದಿಂದಲೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಬಾರದಿರುವ ಉತ್ತಮ ಫಲಗಳಿಂದಲೂ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತಲೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ದೈವವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ವಿಚಾರ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಜೈನರ ಅಹಿಂಸಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಸ್ಯಾಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಜೈನರು ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ನೆಲೆ ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಅವರ ಸಸ್ಯಾಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಅನುಸರಣೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೂ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವ ವಿಧಾನಕ್ಕೂ ನೇರವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದುಂಟು. ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಲ್ಲದ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಮಾನವ

ಅನೇಕ ರೋಗ-ರುಜಿನಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿರುವುದು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಂಗತಿ.

ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು 18ನೇ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುವ ನಿಜಲಿಂಗಾರಾಧ್ಯನ 'ನಿಜಲಿಂಗ ಶತಕ' ಕೃತಿಯು ಮನುಷ್ಯನ ಉತ್ತಮ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ನೀತಿಯುತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅಂತಹ ನೀತಿಯುತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಾಗ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಕುರಿತು ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ಷುಧೆಯಿಲ್ಲದಾರೋಗಣೆಯ ಮಾಡದವ ಜಾಣ

ಮೃದು ನುಡಿಯನಾಡುತಹುದೆನಿಸಿಕೊಂಬವ ಜಾಣ

ಅಧಿಕ ಕೋಪಿಗಳೊಡನೆ ಸೋತು ನಡೆವವ ಜಾಣ ||

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನ ಊಟಕ್ಕೂ ಪರಿತಪಿಸುವ ಬಡತನವುಳ್ಳ ಜನರು ಅಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಅತಿ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಿಂದ ಭೋಗ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತ ಕೊಳ್ಳುಬಾಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅತಿಯಾದ ಆಹಾರ ಸೇವನೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡ ಜನರು ಬೊಜ್ಜು, ಆಯಾಸ ಮೊದಲಾದ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಹೀಗೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ತಿನ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಅನುಭೋಗದಲ್ಲಿ ಅಸಮತೋಲನ ಉಂಟಾಗಿರುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ನಿಜಲಿಂಗಾರಾಧ್ಯ ತನ್ನ 'ನಿಜಲಿಂಗ ಶತಕ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಜಾಣರು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಲವು ಆಯಾಮದ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಸಿವೆಯಿಲ್ಲದೇ ಊಟ ಮಾಡದವನೇ ಜಾಣ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಮೃದು ನುಡಿಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತ ಇತರರಿಂದ ಅಹುದು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವ ಜಾಣ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕ ಕೋಪಿಗಳೊಡನೆ ಸೋತು ನಡೆವವ ಅಂದರೆ ಅನಗತ್ಯ ವಾದಕ್ಕಿಳಿಯದೇ ಇರುವವ ಜಾಣನೆಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ತನಗೆ ಎದುರಾಗಬಹುದಾದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ ಪರಿಯನ್ನು ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸುವ 'ನಿಜಲಿಂಗ ಶತಕ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕ, ರತ್ನಾಕರ ಶತಕ ಹಾಗೂ ನಿಜಲಿಂಗಾರಾಧ್ಯನ ನಿಜಲಿಂಗ ಶತಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾರ್ಶನಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕ - ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು - ಪದ್ಯ-02, ಪುಟ-03 5ನೇ

ಮುದ್ರಣ 1999.

2. ಅದೇ.. ಪದ್ಯ-10 ಪುಟ- 04

3. ಅದೇ.. ಪದ್ಯ-13 ಪುಟ- 05

4. ಅದೇ.. ಪದ್ಯ-17 ಪುಟ- 06

5. ಅದೇ.. ಪದ್ಯ-21 ಪುಟ- 07

6. ರತ್ನಾಕರ ಶತಕ - ಸಂ. ನಾಗರಾಜ್ ಎಂ.ಆರ್ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪದ್ಯ 51,

ಪುಟ- 51, ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ 2017.

7. ಅದೇ.. ಪದ್ಯ-04 ಪುಟ- 04

8. ಅದೇ.. ಪದ್ಯ-05 ಪುಟ- 05

9. ಅದೇ.. ಪದ್ಯ- 14 ಪುಟ- 14

10. ಅದೇ.. ಪದ್ಯ-97 ಪುಟ-97

11. ಶತಕ ಸಂಪುಟ - ಸಂ. ರಾಜಾರ ವಿರಣ್ಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು 2011 ಪದ್ಯ -49

ಪುಟ- 69.